

Egy hernyófaj tömeges vándorlása.

Minden lepkegyűjtő bizonyosan emlékezik még, hogy a bogács-pillangó (*Vanessa Cardui*) 1879-ben mindenütt milyen rendkívül nagy mennyiségben mutatkozott. Tudjuk, hogy ez a pillangó már különben is mindig elég közönséges szokott lenni; de az említett évben oly tömeges volt a megjelenése, hogy néhol nagyobb tömegbe összeverődve csapatosan valóságos vándorutazásra kelt. Közép-Európa több vidékén, kivált Németországban sok helyen észleltek efféle tömeges vándorlásokat, melyekről az akkori szakfolyóiratokban és napilapokban számos adat van feljegyezve.

De nemcsak a pillangók maguk voltak az 1879-ik évben oly közönségesek, hanem rendkívül gyakoriak voltak a hernyóik is; sőt még ez utóbbiakat is elfogta a vándorhajlam, a mint azt egy alkalommal megfigyelni szerencsés voltam.

Az általam megfigyelt érdekes hernyóvándorlás 1879 június elején a budai hegyek között történt.

Egy napon a budai szőlők között rovarászva, egy mély útba jutottam, a melynek mind a két oldala fűvel és bozóttal volt benőve, és melyen egy vékony vízerecske csörgedezett lefelé. A vízfolyás tavasszal vagy valami megelőző záporosó alkalmával sokkal erősebb lehetett, mert az út alsó végén néhány meglehetősen mély és még akkor is vízzel telt gödör volt kimosva. A mély út alsó végétől éjszaki irányban derékszög alatt egy elhagyott szekérút ágazott el, a melyen szintén víz szivárgott lefelé; szemközt kissé rézsút pedig egy körülbelül 10 méter hosszú és 2 méter magas kopár földhát emelkedett.

A mély út alsó végéhez közeledve, már távolról szemembe ötlött, hogy a kimosott vízgödrök közül a két elsőben egy-egy emberfej-nagyságú fekete gömb uszik a víz felszínén, és hogy a szemközt fekvő kopár földhát a szó szoros értelmében tökéletesen fekete. Vajjon mi lehet ez? — kérdeztem magamban és izgatott kíváncsisággal, de óvatosan közeledtem a helyszínéhez. Mekkora volt azonban meglepetésem, midőn oda érve észrevettem, hogy a víz felszínén uszó fekete gömbök nem egyebek, mint a bogács-pillangó hernyóinak halmazai, és hogy a kopár földhát feketesége onnan származik, mert ezer meg ezer ugyan ilyen hernyóval van elborítva. Ez utóbbi hernyók mind mozgásban voltak és oly sűrű tömegben lepték el a földhátat, hogy az ember nem szűrhatott volna gombos-

tűt a földre, a nélkül hogy mindannyiszor legalább két hernyót keresztül ne szűrt volna; mindenütt legalább 2--4 hernyó mászott egymás hátán. Valamennyien a mély útba igyekeztek lemászni és azon lefelé tovább haladni. Egy részük e közben a kimosott gödrök széléhez jutva, a vízbe bukott; ezek közül a legtöbbet a gödrök alsó szélén kifolyó víz tovább sodorta és vitte magával, de a két első gödörben, a melyben egy-egy kutyatej (*Euphorbia*) ernyős szára állott ki a vízből, sokan az öfenntartás ösztönétől sarkalva belé kapaszkodtak a vízből kiálló növénybe, majd egymásba és ott végre annyira összehalmozódtak, hogy a víz felszínén egy-egy emberfej-nagyságú gömböt képeztek.

A gödrökön alúl a mély út szintén mindenütt tele volt hernyókkal, a melyek az út déli irányát követve lefelé másztak és az út bal oldalára feljutni iparkodtak.

A hernyóknak egy jelentékeny része más irányban vándorolt, t. i. az éjszoknak vezető elhagyott szekérúton. Ezek a begyepesedett szekérúton már nem voltak annyira kitéve a vízveszedelemnek; mert itt nemcsak kevesebb volt a víz, hanem még a mellett mindenütt fű között folydogált, úgy hogy a hernyók egyik fűszálról a másikra mászva, mindenütt szárazon haladhattak tovább. Így vándorolva az előhad már szerencsésen elérte a közel fekvő szőlőket és nagy éhesen neki esve a szőlőleveleknek, azokban már jelentékeny károkat is tett.*)

Mi lehetett ennek az általános mozgósításnak az oka? Mi indíthatta a hernyókat ilyen tömeges vándorlásra?

Hogy ennek nyitjára jöhessenek, felmentem a kopár földháttra, mi közben természetesen ki nem kerülhettem, hogy minden lépésnél legalább 50 hernyót agyon ne tapossak. A földháttra felérvén, szemeim előtt egy körülbelül 350 méter hosszú és 280 méter széles, lejtős fekvésű parlag föld terült el, a mely éjszak felől egy magas kőgáttal volt határolva, dél felé pedig a mély úttal párhuzamosan huzódott lefelé. Ez a parlag föld ugyancsak a bogács-pillangó hernyóitól a szó szoros értelmében szintén egészen fekete volt. Növényzete, mely főleg mezei bogácsból (*Cirsium arvense*) állott, teljesen le volt tarolva; csak a bogács kopasz kórói meredeztek ég felé s a közöttük való járás-kelest igen megnehezítették. Mindjárt világos lett előttem, hogy mi volt itt a hernyók

*) A bogács-pillangó hernyói 1879-ben Ausztriában is nagy mennyiségben mutatkoztak és több helyen a lóhere- és borsó-földeken szintén tetemes kárt okoztak. (Entomolog. Nachrichten V. p. 231.)

vándorlásának indító oka? — Nem volt az más, mint az éhség. A tömérdek hernyó ugyanis, miután a parlag föld növényzetét az utolsó levélkéig elfogyasztotta, az éhségtől kényszerítve mind felkerekedett és tömegesen vándorútra kelt, hogy másutt keressen magának táplálékot.

Megfejtethetlen marad azonban előttem e mellett az a sajátos körülmény, hogy a hernyók a parlag földön mindnyájan ugyanabban az irányban haladtak, t. i. a lejtőn fel és éjszakelet felé; a parlag föld szélére érve aztán az említett kopár földhátan egyenletes sűrű tömegben valamennyien a mély útba lebocsátkoztak.

Hogy milyen tömeges volt ez a vándorlás, és hogy mekkora hernyótömegek mozogtak itt mindenfelé, arról némi fogalmat nyújthat az, hogy az alatt az egy órai idő alatt, melyet e vándorlás megfigyelésével eltöltöttem, vastag kiránduló csizmáim az eltaposott hernyóktól egészen átáztak.

A hernyók különböző koruak és nagyságúak voltak. Voltak közöttük olyanok, a melyek még csak egy negyedrésznyi nagyságot értek el, míg mások már teljesen ki voltak növe; de valamennyien a szokottnál kissé karcsúbb termetet mutattak. Alapszínük általában feketés volt, pedig e hernyók nálunk — mint tudjuk — különben rendszeren nem feketés, hanem inkább igen sötét hamvasszürkés alapszínűek szoktak lenni; a sárga rajzok és többi részeik azonban egészen normálisan voltak színezve. A vándorló hernyókból mintegy 50 darabot haza vittem és mezei bogácscsal táplálva felneveltem; mindannyian jól bebábozódtak és utóbb kikeltek, de sem a bábokon, sem a pillangókon semmi rendellenesség sem volt található.

Hátra volna még végre megfejtetni azt, hogy honnan került az az óriási hernyó-tömeg oda arra a budai parlag földre? — Ennek, véleményem szerint, nem lehet más magyarázatát adni, mint hogy a bogács-pillangónak valamely vándor csapata májusban a budai hegyeknek véve útját, az ott buján tenyésző bogácsra tömegesen letelepedett és nagy számú petéit lerakta. Igaz, hogy a pillangónak efféle vándorlását a budai hegyek között abban az időtájtban senki sem észlelte; de azért az mégis megtörténhetett. Magam csak annyit tapasztaltam, hogy 1879. május havában a bogács-pillangó Budán rendkívül közönséges volt, sőt azontúl is egész nyáron át a korán beköszöntött őszi fagyokig mindig nagy mennyiségben szállongott mindenfelé.

Anker Lajos.